

Pleegouders willen meer maatwerk

aansluiting ondersteuningsaanbod &
ondersteuningsbehoefte kan beter

SAMENVATTING VAN EEN INVENTARISATIE EN EEN
BEHOEFTEONDERZOEK GERICHT OP DE
DESKUNDIGHEIDSBEVORDERING VAN PLEEGOUDERS IN NEDERLAND.

Loraine Visscher en Esther Huisman (Pionn)

Maartje Gardeniers (NVP)

Assen, november 2015

Nederlandse
Vereniging voor
Pleeggezinnen

Dit project wordt uitgevoerd in opdracht van Stichting Kinderpostzegels Nederland. Samen met de projecten *Ontwikkeling van pleegzorgbegeleiding* en *Werken met netwerken* maakt het deel uit van de drieluik **Versterken van de kracht van pleegzorg**.

De voor dit document noodzakelijke gegevens zijn verzameld door Pionn te Assen en door de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP) te Utrecht.

Pionn en NVP zijn verantwoordelijk voor de inhoud van dit document. Het auteursrecht en de daaraan verbonden rechten en bevoegdheden berust bij Pionn en NVP.

NVP

Churchillaan 11
3527 GV Utrecht
T :030 – 293 15 00
E: info@denvp.nl
www.denvp.nl

Pionn

Postbus 170
9400 AD Assen
T : 0592-749019
E: info@pionn.nl
www.pionn.nl

Inhoudsopgave

1. Inleiding	4
Relevantie	4
Kader van het project	5
Programma versterken van pleegzorg	5
Leeswijzer	5
2. Het huidige ondersteuningsaanbod in Nederland.....	6
Werkwijze	6
Bevindingen.....	6
Onderwerpen.....	7
Conclusie.....	8
3. Ondersteuningsbehoefte.....	9
Conclusie.....	11
4. Match tussen huidige aanbod en de behoeften.....	12
Conclusie.....	14
5. Literatuur	15

Wij willen de pleegouders en pleegzorgaanbieders hartelijk danken voor hun bijdrage aan dit onderzoek, zonder hen was dit onderzoek niet mogelijk geweest!

1. Inleiding

Conclusie: Hoewel de helft van de pleegouders die de vragenlijst hebben ingevuld aangeeft tevreden te zijn over het huidige ondersteuningsaanbod, laat het huidige aanbod nog te wensen over. Dit geeft aanknopingspunten voor de verbetering van het huidige ondersteuningsaanbod en wellicht voor het ontwikkelen van nieuw aanbod dat beter aansluit bij de behoeften van pleegouders in Nederland, namelijk de behoefte aan meer maatwerk.

In opdracht van Stichting Kinderpostzegels Nederland voeren de Nederlandse Vereniging voor Pleeggezinnen (NVP) en Pionn het project 'Investeren in de kracht van pleegouders' uit. De NVP en Pionn hebben de handen ineen geslagen, met als doel de behoefte van pleegouders en het ondersteuningsaanbod dichterbij elkaar te brengen. In het project ligt de focus op het aanbod dat zich richt op deskundigheidsbevordering van pleegouders door trainingen, cursussen, thema-avonden, kennisuitwisseling tussen pleegouders en toegang tot informatiebronnen (zoals internet of literatuur).

Onderdeel van dit project is een inventarisatie van het bestaande ondersteuningsaanbod ter bevordering van de deskundigheid van pleegouders¹ en een behoeftenonderzoek onder pleegouders². In dit document zijn de resultaten van de inventarisatie en het behoeftenonderzoek beknopt weergegeven. Als u geïnteresseerd bent in de achterliggende rapportages dan kunt u contact opnemen met Pionn. De uitkomsten uit dit onderzoek vormen de basis van een ontwikkelagenda die nog in de maak is. In deze ontwikkelagenda worden adviezen geformuleerd voor het beter laten aansluiten van het ondersteuningsaanbod voor pleegouders op diens behoeften.

Relevantie

Investeren in de kracht van pleegouders is belangrijk omdat het bijdraagt aan het recht op een goede opvoeding van pleegkinderen. Pleegouders nemen de taak op zich om jeugdigen, die veelal een moeilijke geschiedenis hebben, veilig te laten opgroeien. Door pleegouders toe te rusten met kennis en vaardigheden over onder andere behoeftes, problematiek en ontwikkelingskansen van hun pleegkind(eren) zullen ze beter in staat zijn deze taak uit te voeren. Het belang van goede ondersteuning blijkt ook uit eerdere onderzoeken. Daarin is aangetoond dat de frequentie van begeleiding door de pleegzorgbegeleider en het volgen van training beschermende factoren kunnen zijn/* . Een hogere frequentie van begeleiding kan samenhangen met een kleinere kans op het afbreken van de plaatsing. Daarnaast blijkt dat bij

¹ Rapport: Hoe ziet het huidige ondersteuningsaanbod voor pleegouders in Nederland eruit, als het gaat om deskundigheidsbevordering en wat zijn de behoeftes van pleegouders? Resultaten van een inventarisatie en een literatuurscan (november 2015).

² Rapport: Wat is nodig om de deskundigheid van pleegouders in Nederland te versterken? Resultaten van een behoeftenonderzoek onder pleegouders (november 2015).

pleegouders die een training hebben gevolgd minder afgebroken plaatsingen voorkomen (Oosterman, Schuengel, Slot, Bullen en Dorelijers, 2007).

Kader van het project

In gezamenlijkheid met de opdrachtgever (Stichting Kinderpostzegels Nederland) en de begeleidingscommissie is het kader van het project bepaald. Het richt zich zowel op bestand- als netwerkpleegouders en formele en informele pleegzorg. De volgende vormen van ondersteuning zijn in het onderzoek meegenomen: interventies, cursussen, trainingen, thema-avonden, workshops vormen van kennisuitwisseling gericht op deskundigheidsbevordering van pleegouders, literatuur en internet. Introducerende trainingen (STAP-trainingen en TOP-training) vallen buiten dit project.

Het inhoudelijk kader bevat de volgende deelonderwerpen:

- Ondersteuningsaanbod ter versterking van opvoedvaardigheden & sensitiviteit van pleegouders;
- Ondersteuningsaanbod voor pleegouders m.b.t specifieke gedragingen van het pleegkind in relatie tot:
 - hechting,
 - loyaliteit,
 - trauma,
 - veiligheid;
- Ondersteuningsaanbod voor pleegouders als het gaat om positie, rechten en plichten van pleegouders;
- Ondersteuningsaanbod met betrekking tot samenwerking en communicatie (met biologische ouders en het professionele jeugdzorgnetwerk);
- Informele vormen van kennisuitwisseling tussen pleegouders.

Programma versterken van pleegzorg

Investeren in de kracht van pleegouders is één van de drie projecten binnen het programma 'Versterken van de Kracht van Pleegzorg' van Stichting Kinderpostzegels Nederland. De twee andere projecten zijn: 'Versterken van pleegzorgbegeleiding', uitgevoerd door het Nederlands Jeugdinstituut en PI Research en 'Werken met netwerken', uitgevoerd door Hogeschool Windesheim en Trias.

Leeswijzer

In hoofdstuk twee vindt u een korte samenvatting van de inventarisatie van het ondersteuningsaanbod voor pleegouders in Nederland, in hoofdstuk drie een samenvatting van het behoeftenonderzoek. In hoofdstuk vier worden de bevindingen van de inventarisatie en het behoeftenonderzoek in samenhang besproken en leest u in hoeverre er sprake is van een (mis)match tussen beide.

2. Het huidige ondersteuningsaanbod in Nederland

Begin 2015 is er een inventarisatie uitgevoerd naar het bestaande ondersteuningsaanbod op het gebied van deskundigheidsbevordering van pleegouders. De inventarisatie geeft een beeld van het ondersteuningsaanbod voor pleegouders op dat moment en is daarmee een momentopname. Dit hoofdstuk betreft een beknopte samenvatting van deze inventarisatie.

Werkwijze

Om een overzicht te krijgen van het bestaande scholingsaanbod voor pleegouders zijn de websites van alle pleegzorgaanbieders in Nederland bestudeerd en is, indien beschikbaar, gebruik gemaakt van foldermateriaal. Naast pleegzorgaanbieders is er ook gekeken naar scholingsaanbod voor pleegouders vanuit andere aanbieders³. Als informatiebron is er ook gebruik gemaakt van de databank effectieve jeugdinterventies en literatuur.

Bevindingen

De belangrijkste bevindingen van de inventarisatie zijn:

Het bestaande ondersteuningsaanbod verschilt per aanbieder en fluctueert in de tijd

Uit de inventarisatie is gebleken dat er, zowel door pleegzorgorganisaties zelf als door enkele andere organisaties ondersteuning wordt geboden aan pleegouders in Nederland³³. Het aanbod van de pleegzorgorganisaties is veelal uitsluitend toegankelijk voor pleegouders die bij hen zijn aangesloten. Het is lastig om te spreken van *het* bestaande ondersteuningsaanbod voor pleegouders. De onderwerpen en de manier waarop de ondersteuning wordt geboden verschillen per pleegzorgaanbieder. Hoewel de onderwerpen hechting en loyaliteit elk jaar terug lijken te komen blijkt het totale aanbod bovendien per aanbieder in de tijd te veranderen.

Interventies richten zich op bepaalde gedragsproblematiek van het pleegkind, emotionele problematiek of de interactie tussen pleegouders en pleegkind

Er zijn een aantal interventies specifiek gericht op pleegouders om de positieve ontwikkelingsuitkomsten bij pleegkinderen te bevorderen⁴. Voorbeeld van bestaande interventies voor pleegouders zijn bijvoorbeeld MTFC (Multitreatment Foster Care), de Pleegouder Pleegkind Interventie (PPI), Pleegouders Versterken in Opvoeden (PVO), TRIPLE P in de pleegzorg en Video-Feedback Intervention to Promote Positive Parenting (VIPP-FC). We zien dat deze interventies zich voornamelijk richten op gedragsproblematiek (externaliserend probleemgedrag of antisociaal gedrag), emotionele problematiek of de interactie tussen pleegouders en pleegkind.

³ Gezinspiratieplein, Stichting Pleegwijzer en Pleegouder Support Zeeland.

⁴ Deze interventies zijn toegankelijk via een verwijzing van de huisarts of Centrum voor Jeugd en Gezin. De kosten worden vergoed door een zorgverzekeraar.

In het land worden diverse cursussen, trainingen en thema-avonden voor pleegouders aangeboden

Naast interventies in het gezin worden door pleegzorgaanbieders ook diverse cursussen, trainingen en thema-avonden aangeboden ter versterking van de kracht van pleegouders. Deze cursussen zijn enkel toegankelijk voor aangesloten pleegouders en zijn meestal kosteloos. Naast het aanbod van pleegzorgaanbieders zijn er ook andere partijen die een aanbod hebben voor pleegouders. Deze cursussen zijn veelal niet kosteloos.

Kennisuitwisseling tussen pleegouders hebben veelal een informeel karakter

Naast cursussen, trainingen en thema-avonden worden door sommige pleegzorgaanbieders of pleegouderorganisaties ook contactmomenten voor pleegouders georganiseerd. Het betreft veelal bijeenkomsten met een zeer laagdrempelig karakter. Hoewel het doel van dergelijke bijeenkomsten niet specifiek kennisuitwisseling is zien we wel dat deze bijeenkomsten een bron zijn waardoor pleegouders nieuwe kennis opdoen. Het bestaat bijvoorbeeld uit koffiecontacten, pleegoudercafés, online forums, maar ook meer gestructureerde vormen zoals een intervisiegroep die wordt begeleid door een professional.

Er is weinig gedifferentieerd aanbod met betrekking tot bepaalde kenmerken van het pleeggezin

Tijdens de inventarisatie zijn we slechts een paar instellingen tegengekomen met een gedifferentieerd aanbod met betrekking tot de levensfase van het pleegkind, ervaring van de pleegouder of vorm van de pleegzorg.

Onderwerpen

Het huidige scholingsaanbod richt zich hoofdzakelijk op de hieronder beschreven onderwerpen.

Opvoedvaardigheden: Zowel vanuit de pleegzorgorganisaties als vanuit een aantal andere aanbieders is er een aanbod om de opvoedvaardigheden en inzichten van pleegouders te verbeteren. Deze cursussen, trainingen en/of thema-avonden richten zich voornamelijk op de algemene opvoedvaardigheden van pleegouders en het geven van handvatten om beter om te kunnen gaan met het gedrag van het pleegkind.

Hechting: Uit de inventarisatie blijkt dat veel pleegzorgorganisaties in Nederland een aanbod hebben op het gebied van hechting. Deze ondersteuning richt zich voornamelijk op de theorie over hechting, het signaleren van hechtingsproblematiek, de oorzaken en gevolgen van hechtingsproblematiek en het geven van handvatten om, om te kunnen gaan met hechtingsproblematiek.

Loyaliteit: Het lijkt erop dat er weinig aanbod is op het gebied van loyaliteit en dat het aanbod zich met name richt op de theorie van loyaliteit en minder op het omgaan met kinderen met loyaliteitsproblemen en het voorkomen van loyaliteitsproblemen en het voorkomen van loyaliteitsproblemen.

Trauma: De ondersteuning op het gebied van trauma richt zich voornamelijk op de impact van traumatisering op het dagelijks functioneren van het pleegkind, het geven van handvatten om, om te gaan met een getraumatiseerd pleegkind en kennis over de risico's die dit met zich meebrengt.

Veiligheid: Er blijkt weinig aanbod te zijn op het gebied van veiligheid. Wel wordt de training 'Safer Caring' door een enkele pleegzorgaanbieder aangeboden als onderdeel van het programma 'Safer Caring' waarbij het doel is een veilige en ondersteunende woonplek aan te bieden aan het pleegkind, en ervoor te zorgen dat pleegouders zich gesteund voelen in het bieden van die veilige plek.

Positie, rechten en plichten van pleegouders: Naast dat er een enkele training wordt gegeven over dit onderwerp kunnen pleegouders informatie verkrijgen over rechten en plichten in bijvoorbeeld de pleegwijzermap die door een aantal aanbieders wordt aangeboden.

Samenwerking en communicatie (met biologische ouders en het professionele netwerk): Enkele aanbieders bieden cursussen, trainingen of thema-avonden aan op het gebied van communicatie tussen de pleegouder(s) en de biologische ouder(s). Deze ondersteuning richt zich dan voornamelijk op het geven van praktische tips en handvatten bij het omgaan met de biologische ouders. Uit de inventarisatie blijkt dat slechts één pleegzorgaanbieder een training aanbiedt aan pleegouders over de omgang met verstandelijk beperkte ouders.

Andere onderwerpen: Naast bovengenoemde onderwerpen wordt er door de pleegzorgaanbieders en overige aanbieders ook ondersteuning geboden bij een divers aantal andere onderwerpen.

Uit de inventarisatie blijkt dat verschillende pleegzorgaanbieders cursussen, trainingen en thema-avonden aanbieden op het gebied van seksualiteit en intimiteit. Het aanbod gericht op de communicatie tussen pleegouder en pleegkind en tussen pleegkind en eigen kinderen is echter erg beperkt aanwezig.

Conclusie

Een goed ondersteuningsaanbod draagt bij aan het terugdringen van het aantal voortijdig afgebroken pleegzorgplaatsingen. Echter, het huidige ondersteuningsaanbod is erg veelzijdig, verschilt per pleegzorgaanbieder en fluctueert in de tijd. Het aanbod bij pleegzorgorganisaties is veelal alleen toegankelijk voor pleegouders die zijn aangesloten bij de desbetreffende aanbieder. Dit in relatie tot de grote verschillen tussen aanbieders zorgt ervoor dat pleegouders toegang hebben tot een beperkt ondersteuningsaanbod. Uit de inventarisatie blijkt dat er relatief meer aanbod is op het gebied van opvoedvaardigheden, hechting, seksualiteit en intimiteit en minder op het gebied van onder andere loyaliteit, trauma, veiligheid, positie, rechten en plichten van pleegouders en samenwerking en communicatie. Er wordt daarbij bovendien ook weinig rekening gehouden met specifieke doelgroepen (pleegzorgvorm, leeftijd van het pleegkind, ervaring van de pleegouders). Het aanbod bestaat veelal uit trainingen of thema-avonden, het online aanbod lijkt beperkt aanwezig te zijn. We zien wel dat enkele pleegzorgaanbieders de kennisuitwisseling tussen pleegouders faciliteren door zogenaamde (koffie)contactgroepen.

3. Ondersteuningsbehoefte

In het voorjaar van 2015 is er een behoeftenonderzoek gehouden onder pleegouders in Nederland. In het behoeftenonderzoek is een vragenlijst uitgezet onder pleegouders en zijn er focusgroepen gehouden.

De vele ingevulde vragenlijsten (totaal 1061) en de zes focusgroepen met zeer betrokken en gemotiveerde pleegouders, hebben tot een waardevol inzicht geleid in de ondersteuningsbehoeften van pleegouders ter bevordering van hun deskundigheid. Onderstaand volgt een korte samenvatting van de resultaten van dit onderzoek.

Twee derde van de pleegouders heeft ooit gebruik gemaakt van scholingsaanbod

In totaal heeft 63% van alle pleegouders die de vragenlijst heeft ingevuld ooit gebruik gemaakt van scholingsaanbod voor pleegouders. Circa drie kwart van alle pleegouders zou (misschien) vaker naar een cursus, training of thema-avond willen gaan. Pleegouders die nog nooit scholing hebben gevolgd geven als belangrijkste redenen dat ze zelf genoeg kennis en ervaring hebben (dit betreft vooral pleegouders met meer dan 4 jaar ervaring), dat ze er geen behoefte aan hebben en dat ze geen tijd hebben om aan dergelijke activiteiten mee te doen. In totaal geeft 13% van de pleegouders aan dat de onderwerpen van de trainingen niet aanspreken.

85% van de pleegouders zoekt wel eens informatie op om de eigen deskundigheid te bevorderen via internet of boeken, hiervan wordt internet het vaakst geraadpleegd. Naast internet geeft 54% van de pleegouders aan gebruik te maken van kennisuitwisseling tussen pleegouders, vooral tijdens informele bijeenkomsten.

De helft van de pleegouders is tevreden over het huidige ondersteuningsaanbod

Interessant is de vraag of pleegouders tevreden zijn met het huidige ondersteuningsaanbod. Circa 10% van alle pleegouders die de vragenlijst heeft ingevuld geeft aan onvoldoende zicht te hebben op het aanbod om daar een mening over te hebben. Ten aanzien van het online aanbod heeft 20% van de pleegouders geen zicht op wat er wordt aangeboden. Van de pleegouders die wel zicht hebben op het scholingsaanbod is circa de helft tevreden over de verschillende vormen van ondersteuning, circa 40% neutraal en is 8-15% (zeer) ontevreden.

Bestandspleegouders en startende pleegouders hebben meer behoefte aan scholing dan netwerk- en ervaren pleegouders

De behoefte aan deskundigheidsbevordering blijkt samen te hangen met het soort pleeggezin en ervaringsjaren van de pleegouder. Bestandspleegouders hebben vaker een cursus of training gevolgd dan netwerkpleegouders. Ook hebben bestandspleegouders meer interesse in het vaker volgen van scholingsaanbod en maken zij meer gebruik van informele bijeenkomsten om kennis uit te wisselen met andere pleegouders.

Vergeleken met ervaren pleegouders hebben minder ervaren pleegouders vaker recentelijk een cursus, training of thema-avond gevolgd. Ook zouden zij vaker willen deelnemen aan een cursus, training of workshop. Ervaren pleegouders lijken hun informatie eerder op te halen door kennisuitwisseling met andere pleegouders tijdens informele bijeenkomsten dan minder ervaren pleegouders.

Pleegouders willen vooral praktische tips en zijn op zoek naar een vorm van professionele ondersteuning waar ruimte is voor kennisuitwisseling met (ervaren) pleegouders

Pleegouders vinden het voornamelijk belangrijk dat het aanbod realistisch is en voldoende aansluit bij het dagelijks leven (72%). In het verlengde daarvan vindt 72% het belangrijk dat er concrete handvatten

worden gegeven met betrekking tot het onderwerp. Daarnaast spreekt 66% van de pleegouders de wens uit dat bepaald aanbod wordt gegeven door een specialist op het onderwerp zodat voldoende diepgang wordt gevonden. De aanwezigheid van een ervaren pleegouder bij de training, cursus of thema-avond wordt ook op prijs gesteld (44%). Vooral de minder ervaren pleegouders vinden dit belangrijk. Daarnaast willen pleegouders graag de mogelijkheid hebben om ervaringen uit te wisselen met andere pleegouders.

De deelnemende pleegouders willen een flexibel aanbod in tijd en plaats

Pleegouders hebben vaak een drukke agenda, het is daarom van belang dat het aanbod aansluit op hun ritme. Zo vindt 43% van de pleegouders het belangrijk dat de cursus, training of thema-avond niet te lang duurt. Ook uit de toelichting die men gaf komt naar voren dat pleegouders sneller geneigd zijn om naar een scholingsbijeenkomst toe te gaan als het tijdstip en dag past (bijvoorbeeld buiten werktijd of tijdens schooltijd) en de reisafstand niet te groot is. De behoefte aan flexibiliteit blijkt ook uit de wens om de informatie te raadplegen wanneer ze dat zelf willen (44%). In totaal benadrukt 23% van de pleegouders het belang van een groepstraining.

Behoefte aan ondersteuning in de nabije toekomst is groot

Meer dan de helft van de pleegouders heeft in de nabije toekomst behoefte aan concrete handvatten (begrijpen en begeleiden van pleegkinderen) op het gebied van opvoedvaardigheden, trauma, loyaliteit en hechting. Het percentage pleegouders dat behoefte heeft aan scholing ten aanzien van die onderwerpen is opmerkelijk hoger dan het percentage pleegouders dat een training of cursus op dit gebied heeft bezocht.

Het is bovendien opmerkelijk dat vooral pleegouders die al eerder een training hebben bezocht over een bepaald onderwerp, in de nabije toekomst verwachten dat ze behoefte hebben aan een training of cursus over datzelfde onderwerp.

De mate waarin pleegouders ondersteuning wensen hangt sterk samen met de ervaren problemen

Pleegouders die problemen hebben op bepaalde gebieden geven vaker aan behoefte aan ondersteuning te hebben dan pleegouders die geen problemen ervaren op dat gebied. Circa drie kwart van de pleegouders die problemen ervaren op het gebied van hechting, loyaliteit, trauma, communicatie met biologische netwerk van de pleegkinderen of de communicatie met de hulpverlening zou graag in de nabije toekomst scholing willen volgen op die gebieden. Van de pleegouders die bij hun pleegkinderen problemen ervaren die gerelateerd zijn aan het gedrag, lichamelijke of verstandelijke beperking of seksuele ontwikkeling, wil circa een derde in de nabije toekomst een cursus, training of thema-avond volgen.

Conclusie

Het huidige ondersteuningsaanbod sluit niet optimaal aan bij de behoeften van pleegouders. Circa de helft van de pleegouders is tevreden over het huidige ondersteuningsaanbod en maar liefst drie kwart van alle pleegouders zou (misschien) vaker naar een cursus, training, of thema-avond willen gaan. Pleegouders willen vooral leren hoe ze met bepaalde situaties en gedragingen moeten omgaan, toegespitst op hun eigen pleegkind(eren) en de vorm van pleegzorg die zij bieden. Daarnaast zoeken zij naar een vorm van professionele ondersteuning waar ruimte is voor kennisuitwisseling met (ervaren) pleegouders. Gezien de volle agenda's willen pleegouders vooral een flexibel aanbod in tijd en locatie zodat ze de deskundigheidsbevordering goed kunnen inpassen in hun dagelijkse leven. In het algemeen hebben pleegouders vooral behoefte aan ondersteuning op het gebied van opvoedvaardigheden, trauma, loyaliteit en hechting. De behoefte aan ondersteuning op een bepaald gebied hangt sterk samen met de ervaren problemen. Vooral pleegouders die problemen ervaren op bepaalde gebieden willen graag hun deskundigheid bevorderen op dat vlak.

4. Match tussen huidige aanbod en de behoeften

In het behoeftenonderzoek zijn door de pleegouders wensen geformuleerd ten aanzien van het ondersteuningsaanbod. In dit hoofdstuk staat beschreven in hoeverre de wensen van de pleegouders aansluiten bij het huidige ondersteuningsaanbod op het gebied van deskundigheidsbevordering.

Pleegouders wensen maatwerk

Bestandspleegouders geven vaker aan behoefte te hebben aan ondersteuning dan netwerkpleegouders. Het verschil tussen bestand- en netwerkpleegouders blijkt ook uit onderzoek van Vanderfaillie en collega's (2014). Dit verschil komt waarschijnlijk doordat netwerkpleegkinderen al bekend zijn met de pleegouders, terwijl pleegkinderen eerst moeten wennen aan bestandspleegouders. Ook uiten netwerkpleegouders minder snel hun ondersteuningsbehoefte dan bestandspleegouders. Zij doen dit minder snel omdat dit kan leiden tot ongewenste bemoeienis vanuit de pleegzorginstelling aldus Vanderfaillie (2014).

Uit het behoeftenonderzoek blijkt ook dat het aantal ervaringsjaren van de pleegouder van invloed is op de ondersteuningsbehoefte. Minder ervaren pleegouders geven ten opzichte van ervaren pleegouders, vaker aan behoefte te hebben aan ondersteuning. Dit resultaat wordt ook door Vanderfaillie en collega's (2014) gevonden.

Ten aanzien van een aantal specifieke onderwerpen is de leeftijd van het pleegkind van invloed op de ondersteuningsbehoefte. Uit het behoeftenonderzoek blijkt bijvoorbeeld dat vooral pleegouders met pubers graag geïnformeerd willen worden over het veilig gebruik van social media. In de inventarisatie zien we echter dat het aanbod veelal is gericht op *alle* pleegouders, dus niet specifiek gericht op verschillende soorten pleegzorg. Ook lijkt het huidige ondersteuningsaanbod weinig rekening te houden met de mate van ervaring van de pleegouder. Wel is het aanbod soms ingericht voor specifieke leeftijdsgroepen van het pleegkind, echter dit zou wel meer kunnen aldus de pleegouders tijdens de focusgroepen.

Aanbod moet aansluiten bij problematieken binnen het pleeggezin

Pleegouders wensen een aanbod dat goed aansluit bij hun persoonlijke situatie. Er is een aantal onderwerpen waar een groot deel van de pleegouders graag ondersteuning bij wenst, dit betreft opvoedvaardigheden, trauma, loyaliteit en hechting. Er is ook een aantal onderwerpen die relevant zijn voor een beperkte groep pleegouders, bijvoorbeeld: communicatie met biologische ouders, communicatie met hulpverlening, specifieke gedragingen (ADHD, Autisme, FAS), kinderen met lichamelijke of verstandelijke beperking en seksuele ontwikkeling. Deze onderwerpen zijn met name relevant voor pleegouders die problemen ervaren op dit gebied bij hun pleegkind. Uit de inventarisatie blijkt dat er weinig aanbod is ten aanzien van de meer specifieke onderwerpen waar je als pleegouder mee te maken kunt krijgen.

Scholing op het gebied van opvoedvaardigheden, trauma, loyaliteit en hechting

De meeste pleegouders wensen ondersteuning op het gebied van opvoedvaardigheden, trauma, loyaliteit en hechting. Dit zijn onderwerpen die spelen binnen de meeste pleeggezinnen. Uit de inventarisatie blijkt dat, alhoewel het aanbod op het gebied van loyaliteit achterblijft, een substantieel deel van de pleegzorgorganisaties een aanbod heeft met betrekking tot deze onderwerpen.

Betrouwbare informatie over positie, rechten en plichten

Een groep pleegouders wenst graag betrouwbare informatie over positie, rechten en plichten. Hoe zit het met financiële vergoeding als mijn pleegkind 18 jaar is geworden? Wat is mijn positie in geval van een rechtszaak? Hoe is mijn positie ten aanzien van de biologische ouders? Er is zeer weinig aanbod op dit gebied. Vooral actueel, toegankelijke, eenduidige en betrouwbare informatie ontbreekt. Ook hebben pleegouders aangegeven dat dat de informatie niet altijd de gewenste diepgang heeft.

Realistisch aanbod dat aansluit bij dagelijks leven en praktische handvatten

Pleegouders hebben een voorkeur voor bijeenkomsten waarin een combinatie van theorie en praktijk geboden wordt. Zij stellen het op prijs als er veel mogelijkheid is tot oefenen en intervisie en ruimte voor het delen van ervaringen (wel gestructureerd). Ook uit andere onderzoeken is gebleken dat pleegouders het met name belangrijk vinden dat de training realistisch is en is aangepast op specifieke behoeften van de pleegkinderen (Cooley & Petren, 2011; Octoman & McLean, 2014). Uit de inventarisatie blijkt dat de meeste huidige scholingsbijeenkomsten voorzien in een combinatie van theorie en praktijk. Wel constateren we dat de manier waarop de praktische kant wordt vormgegeven niet altijd goed aansluit bij datgene wat de pleegouders willen (bijvoorbeeld een casus die behandeld wordt sluit niet altijd aan bij de persoonlijke situatie).

Een professionele trainer/expert met sterke didactische vaardigheden

Pleegouders wensen een trainer met sterke didactische vaardigheden. Uit de focusgroepen is gebleken dat het bij trainingen en thema-avonden voorkomt dat er te weinig ruimte is voor het stellen van vragen en het delen van ervaringen tussen pleegouders. Daarnaast komt het ook voordat een enkele pleegouder juist te veel ruimte krijgt om aan het woord te zijn (ten koste van de andere deelnemers) of dat de training te weinig structuur heeft. Naast didactische vaardigheden wensen pleegouders een deskundige trainer met kennis van zaken en kennis van de specifieke context van een pleeggezin zodat voldoende diepgang bereikt kan worden. Het bestaande ondersteuningsaanbod wordt voornamelijk gegeven door professionals. Meestal zijn dit medewerkers van de pleegzorginstelling. Een enkele keer wordt het aanbod verzorgd door een externe professional (bijvoorbeeld een jurist of kinderarts). Het komt weinig voor dat ervaren pleegouders als trainer worden ingezet, aldus de pleegouders bij de focusgroepen. Laatstgenoemde is wel een nadrukkelijke wens van pleegouders.

Kennisuitwisseling met andere (ervaren) pleegouders

Uit het behoeftenonderzoek komt sterk naar voren dat pleegouders contact met andere pleegouders heel erg wenselijk vinden. Dat geeft niet alleen een gevoel van herkenning maar maakt het ook mogelijk om praktische tips en kennis met elkaar uit te wisselen. Ook uit andere onderzoeken komt naar voren dat pleegouders behoefte hebben aan meer interactie met huidige en ervaren pleegouders tijdens de training (Cooley & Petren, 2011; MacGregor, Rodger, Cummings & Leschied, 2006). Het komt nog niet vaak (genoeg) voor dat er binnen een scholingsbijeenkomst ruimte is voor kennisuitwisseling met (ervaren) pleegouders. Meestal wordt uitwisseling apart gefaciliteerd in de vorm van koffiecontactgroepen, terwijl de cursus, training of thema-avond hier niet voldoende in voorziet.

Flexibiliteit in moment, tijdstip en locatie

Pleegouders geven aan deel te willen nemen aan een scholingsbijeenkomst op het moment dat ze de behoefte ervaren. Uit de inventarisatie blijkt dat het grootste gedeelte van het aanbod ongeveer één keer in het jaar wordt gegeven, op een vaste dag en op een bepaald tijdstip. Dit sluit niet aan bij de door pleegouders gewenste flexibiliteit. Daarnaast wensen pleegouders meer flexibiliteit in tijdstip en locatie. Sommige pleegouders hebben voorkeur voor overdag terwijl andere pleegouders juist liever 's avonds een bijeenkomst bijwonen. Hoewel zij best bereid zijn een stukje te reizen, is de locatie van het huidige ondersteuningsaanbod niet altijd snel en makkelijk bereikbaar voor pleegouders.

Mogelijkheden voor (gedeeltelijke) ondersteuning via internet

In totaal zoekt 73% van de pleegouders wel eens informatie op via het internet. Uit het onderzoek is gebleken dat zij voornamelijk informatie opzoeken over hun rechten en plichten als pleegouder en over bepaalde gedragsproblematiek van hun pleegkind. Pleegouders wensen betrouwbare, heldere en overzichtelijke informatie op internet die is toegespitst op pleegzorg. Echter, het huidige aanbod op internet voldoet niet (altijd) aan die wens. Zo is de informatie over rechten en plichten nu niet makkelijk te vinden en is de informatie over bepaalde gedragsproblematiek niet specifiek voor pleegkinderen. Naast informatiebron, zien pleegouders internet ook als een manier om met andere pleegouders in contact te komen en te blijven. Een aantal pleegzorgorganisaties biedt die mogelijkheid. Hoewel uit de inventarisatie is gebleken dat enkele pleegzorgorganisaties die mogelijkheid bieden, is het in contact komen met andere pleegouders vooral vormgegeven in zogenaamde koffiecontactgroepen.

Conclusie

Hoewel de helft van de pleegouders die de vragenlijst hebben ingevuld aangeeft tevreden te zijn over het huidige aanbod, laat het huidige aanbod nog te wensen over. Dit geeft aanknopingspunten voor de verbetering van het huidige aanbod en wellicht voor het ontwikkelen van nieuw aanbod dat beter aansluit bij de behoeften van pleegouders in Nederland. In één woord samengevat is er meer behoefte aan maatwerk. In de ontwikkelagenda vindt u de aanbevelingen die we doen om dit te kunnen realiseren. Deze zal naar verwachting begin 2016 verschijnen.

5. Literatuur

Cooley, M.E., & Petren, R.E. (2011). Foster parent perceptions of competency: Implications for foster parent training. *Child and Youth Services Review, 33*, 1968-1974.

MacGregor, T.E., Rodger, S., Cummings, A.L., & Leschied, A.W. (2006). The Needs of Foster Parents: A Qualitative Study of Motivation, Support and Retention. *Qualitative Social Work, 5*(3), 351-368.

Octoman, O., & McLean, S. (2014). Challenging Behaviour in Foster Care: What Support do Foster Carers Want? *Adoption and Fostering, 38*(2), 149-158.

Oosterman, M., Schuengel, C., Slot, N.W., Bullen, R.A.R., & Doreleijers, T.A.H. (2007). Disruptions in Foster Care: A Review and Meta-analysis. *Children and Youth Services Review, 29*, 53-76.

Vanschoonlandt, F., van Holen, F., Vanderfaeillie, J., de Maeyer, S., & Andries, C. (2014). Flemish Foster Mothers' Perceptions of Support Needs Regarding Difficult Behaviors of Their Foster Child and Their Own Parental Approach. *Child and Adolescent Social Work Journal, 31*, 71-86.